

PLAN
STRATEGI
PROGRAM
HANDLINGSPLAN

RIKTLINJER

RUTIN
REGLER

Riktlinjer för
**ÄLDREOMSORG OCH
PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING
I SIGTUNA KOMMUN**

Dokumentnamn Riktlinjer för äldreomsorgen och personer med funktionsnedsättning i Sigtuna kommun			Dokumenttyp Riktlinjer
Fastställt/upprättad 17-02-23	Version 1	Senast reviderad 17-02-23	Giltig till
Dokumentansvarig/processägare Verksamhetschef		Beslutsinstans Äldre- och omsorgsnämnden	
Dokumentinformation Nämndens riktlinjer för myndighetsutövning och genomförande av bistånd för den som p.g.a. sjukdom, fysisk, psykisk och/eller social funktionsnedsättning eller annan orsak har behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen			
Dokumentet gäller för Biståndshandläggare på äldre- och omsorgsförvaltningen och utförare inom äldreomsorgen			
Tidigare revideringar			

Innehåll

Inledning	5
1 <i>Läsanvisning .....</i>	5
2 <i>Förkortningar.....</i>	5
3 <i>Definitioner.....</i>	6
4 <i>Avgränsning/Målgrupp för riktlinjerna .....</i>	7
5 <i>Delegationsbeslut.....</i>	7
Syfte.....	7
Beskrivning.....	8
6 <i>Lagstiftning och övriga styrdokument.....</i>	8
6.1 Sigtuna kommuns värdegrund.....	9
6.2 Äldre- och omsorgsnämndens värdegrund	10
7 <i>Skyldighet att anmäla och avhjälpa missförhållanden – Lex Sarah .....</i>	11
8 <i>Finskt förvaltningsområde.....</i>	11
9 <i>Vistelse- respektive bosättningskommun .....</i>	11
9.1 Tillfällig vistelse i annan kommun.....	11
10 <i>Barnperspektiv.....</i>	11
10.1 Anmälningsskyldighet	12
11 <i>Anhörigperspektiv.....</i>	12
11.1 Stöd till anhöriga.....	13
11.1.1 Bistånd till den närstående.....	13
12 <i>Jämställdhetsperspektiv .....</i>	13
13 <i>Förebyggande och stöd utan individuellt biståndsbeslut .....</i>	14
13.1 Anhörigkonsulenter	14
13.2 Mötesplatser/Träffpunkter	14
13.3 Frivilliga och volontärer	14
13.4 Fixarjouren.....	14
14 <i>Kvalitetsval inom hemtjänsten .....</i>	14
15 <i>Välfärdsteknologi inom äldreomsorgen .....</i>	15
16 <i>Biståndshandläggning.....</i>	15
16.1 Sammanfattande principer i biståndshandläggningen	15
16.2 Handläggningstid	16
16.3 Aktualisera	16
16.4 Utreda	16
16.4.1 Hantera ansökan	16
16.4.2 Inhämta fakta	17
16.4.3 Dokumentation.....	17
16.4.4 Bedöma behov.....	18
16.4.5 Formulera mål	20
16.5 Bedömning av tid	20
16.6 Besluta	21
16.6.1 Avslagsbeslut	21
16.7 Utforma uppdrag	22
17 <i>Genomföra uppdrag.....</i>	22
17.1 Sammanfattande principer i genomförande	22

17.2	Beslut ska verkställas inom rimlig tid	23
17.3	Genomförandeplan	23
18	<i>Följa upp beviljat bistånd och genomförande</i>	23
18.1	Uppföljning efter vårdplanering	24
19	<i>Vägledning vid bedömning av bistånd inom äldreomsorgen</i>	25
19.1	Vägledning vid utformning och tidsbedömning av vissa insatser i hemtjänsten	25
19.1.1	Lärande och tillämpa kunskap	25
19.1.2	Allmänna uppgifter och krav	25
19.1.3	Kommunikation	25
19.1.4	Förflyttning	25
	Ledsagning	25
19.1.5	Personlig vård	26
	Egenvård	26
19.1.6	Hemliv	26
	Att skaffa varor och tjänster	26
	Att bereda måltider	27
	Hushållsarbete	27
19.1.7	Mellanmänskliga interaktioner och relationer	28
	Kontaktperson	28
19.1.8	Viktiga livsområden (utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv) 28	
	Grundläggande ekonomiska transaktioner	28
19.1.9	Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv	29
19.1.10	Känsla av trygghet	29
	Trygghetslarm	29
	Insats i form av vak i livet slut	29
19.1.11	Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer den enskilde och personliga relationer	29
	Anhöriga	29
	Husdjur	30
19.2	Vägledning vid utformning av övriga insatser i ordinärt boende.....	30
19.2.1	Avlösning av anhörig i hemmet	30
19.2.2	Korttidsplats	30
19.3	Prova-på-plats	30
19.4	Vägledning vid utformning av bistånd i form av särskilt boende.....	31
19.4.1	Särskilt boende för somatisk vård	31
19.4.2	Särskilt boende för personer med demenssjukdom	31
19.4.3	Personer yngre än 65 år	31
19.4.4	Personer med brist i nuvarande bostad	32
19.4.5	Parboende – rätten att åldras tillsammans	32
	Uppföljning	32

Inledning

Riktlinjerna fastställer äldre- och omsorgsnämndens ambitionsnivå för äldreomsorgen i kommunen. Riktlinjerna vänder sig till biståndshandläggare och utförare av äldreomsorg.

Äldreomsorg kan beviljas den som p.g.a. sjukdom, fysisk, psykisk och/eller social funktionsnedsättning eller annan orsak har behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen. Bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och stödet behövs för att tillförsäkra personen en skälig levnadsnivå. Bistånd inom äldreomsorg kan beviljas den som behöver det och vars behov inte tillgodoses genom riktlinjer för socialpsykiatrins målgrupp eller den som inte har rätt till insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Riktlinjerna omfattar nedanstående process:

1 Läsanvisning

- Kapitel 1 – 5 Inledande text
- Kapitel 6 – 15 Gemensamma principer för biståndshandläggare och utförare
- Kapitel 16 – 18 Principer för biståndshandläggning, genomförande och uppföljning
- Kapitel 19 Vägledning vid bedömning av bistånd inom äldreomsorgen

2 Förkortningar

- HSL Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)
- IBIC Individens behov i centrum
- IVO Inspektionen för vård och omsorg
- LOV Lag (2008:962) om valfrihetssystem
- LSS Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- SoL Socialtjänstlag (2001:453)

3 Definitioner

<i>Anhörig</i>	Den som vårdar (ger stöd och insatser) en närstående
<i>Annat bistånd</i>	Insats/-er enligt SoL inom området vård och omsorg om äldre personer och personer med funktionsnedsättning som inte avser följande: särskilt boende, hemtjänst, boendestöd, trygghetslarm, dagverksamhet, korttidsplats, kontaktperson/kontaktfamilj
<i>Avlösning av anhörig i hemmet</i>	Tillfälligt övertagande av den närståendes vård och omsorg i dennes hem
<i>Brukare</i>	Den person som beviljats bistånd enligt SoL
<i>Dagverksamhet</i>	Bistånd i form av sysselsättning, gemenskap, behandling eller rehabilitering under dagtid utanför den egna bostaden Så kallade öppna verksamheter, dvs. verksamheter i vilka personer kan delta utan ett individuellt beslut, t.ex. kaféverksamheter och andra former av träffpunkter avses inte
<i>Hemtjänst</i>	Biståndsbeslutad service och personlig omvårdnad i personens bostad i ordinärt boende, i särskilt boende eller i annat boende I hemtjänstbegreppet ingår också avlösning av anhörig
<i>Korttidsplats</i>	Bistånd i form av tillfälligt boende för bl.a. avlösning och växelvård, som kan vara förenat med hälso- och sjukvårdsinsatser
<i>Ledsagning</i>	Insats i form av följeslagare ute i samhället för person med funktionsnedsättning
<i>Makar</i>	1 kap. 1 § äktenskapsbalken (1987:230) 1 kap. 1 § lagen (1994:117) om registrerat partnerskap (lagen är upphävd (2009:260) men gäller fortfarande för de som inte valt att ingå äktenskap istället) 1 § sambolagen (2003:376)
<i>Matdistribution</i>	Distribution av färdiglagad mat till personen i dennes bostad
<i>Medboende</i>	Den person som flyttar med till ett särskilt boende utan att själv ha biståndsbeslut om insatsen
<i>Närstående</i>	Den som tar emot omsorg, stöd eller vård från anhörig
<i>Personlig omvårdnad</i>	De insatser som utöver service behövs för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov Detta kan t.ex. innebära hjälp med att äta och dricka, klä sig och förflytta sig, sköta personlig hygien och i övrigt insatser som behövs för att bryta isolering (t.ex. viss ledsagning) eller för att personen ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet genom insatser dygnet runt

<i>Prova-på-plats</i>	Bistånd i form av tillfälligt boende för den som behöver prova på att bo på särskilt boende för att kunna ta ställning till att göra en ansökan
<i>Äldreomsorg</i>	Bistånd i ordinärt boende, i form av särskilt boende och hjälp i särskilt boende.
<i>Service</i>	Praktisk hjälp med bostadens skötsel, såsom städning och tvätt, hjälp med inköp, ärenden på post-och bankkontor, hjälp med tillredning av måltider samt distribution av färdiglagad mat till personen i dennes bostad (matdistribution)
<i>Särskilt boende</i>	Särskilda boendeformer för service och omvårdnad som kommunerna, enligt 5 kap. 5 § SoL, ska inrätta för äldre människor som behöver särskilt stöd I särskilt boende ingår matabonnemang
<i>Trygghetslarm</i>	Individuellt biståndsbeslutat larm till skillnad från larm som ingår i särskilt boende

4 Avgränsning/Målgrupp för riktlinjerna

Riktlinjerna avser handläggningen av ärenden enligt SoL och genomförandet av beviljat bistånd inom äldreomsorgen i Sigtuna kommun. Riktlinjerna gäller lika för kommunal respektive privat utförare.

Frågor som gäller hälso- och sjukvårdslagstiftningen behandlas inte i riktlinjerna annat än i de delar som handlar om samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården. För riktlinjer och rutiner inom hälso- och sjukvården ansvarar medicinskt ansvarig sjuksköterska.

5 Delegationsbeslut

Att besluta på delegation innebär att fatta beslut i nämnds/annan persons ställe som delegerat beslutanderätten. Beslutet betraktas på samma sätt som ett beslut av den som delegerat, får samma verkningar och överklagas på samma sätt.

Delegeringar inom hälso- och sjukvården är någon annat och ska inte förväxlas med den kommunalrättsliga delegeringen.

Syfte

Riktlinjerna utgör en väsentlig del av äldre- och omsorgsnämndens styrning av äldreomsorgen i Sigtuna kommun. Målet är att beslut och genomförande ska bli så lika som möjligt, när förutsättningarna är lika.

Genom riktlinjerna anger äldre- och omsorgsnämnden sin inriktning av vad skälig levnadsnivå innebär i Sigtuna kommun. Vad som är skälig levnadsnivå för personen måste avgöras individuellt i varje enskilt fall.

Riktlinjer är en vägledning till nämndens styrning av äldreomsorgen i Sigtuna kommun, individuell prövning ska alltid göras

SoL:s regler om att personen har rätt till bistånd för sin *livsföring i övrigt*, om *skälig levnadsnivå* och om *självständigt liv* innebär att biståndshandläggaren i lagens och riktlinjernas anda alltid måste göra individuella bedömningar och avvägningar.

I den individuella prövning, som alltid ska göras, måste hänsyn tas till att skillnader finns beträffande *normala levnadsvillkor* och *skälig levnadsnivå* mellan olika åldersgrupper såväl över som under 65 år.

Beskrivning

6 Lagstiftning och övriga styrdokument

De viktigaste lagarna för äldreomsorgens arbete är SoL och HSL. Andra lagar som påverkar är bl.a. förvaltningslagen, kommunallagen, offentlighets- och sekretesslagen, lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, EU-rätt, arbetsrätt och diskrimineringslagen.

Förutom i lagstiftningen finns de nationella målen uttryckta i riksdagens antagna mål för äldrepolitiken samt i en nationell utvecklingsplan för vård och omsorg.

Målen som de uttrycks i lagstiftning och nationella mål har anpassats och vidareutvecklats i Sigtuna kommun genom värdegrund, kommunfullmäktiges inriktningsmål samt äldre- och omsorgsnämndens mål, äldreomsorgsplan och verksamhetsplan.

6.1 Sigtuna kommuns värdegrund

Vår gemensamma värdegrund beskriver hur vi ser på dem som är berörda och beroende av vår verksamhet. Värdegrunden ger uttryck för vår människosyn och vårt förhållningssätt. Våra principer beskriver hur vi tänker när vi arbetar, utvecklar våra arbetssätt, hanterar utmaningar, organiserar vårt arbete och vägleder oss när vi fattar beslut.

Invånaren först

I Sigtuna kommun arbetar vi för invånarna och ser till att deras behov möts.

Det innebär att:

- Vi lyssnar på invånarna.
- Vi utgår från invånarnas behov när vi fattar beslut och ger service.
- Vi skapar möjligheter för olika former av dialog.

Allas lika värde

Vi respekterar alla individer oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, ålder, etnicitet, religion, funktionsnedsättning och sexuell läggning.

Det innebär att:

- Vi möter alla med respekt.
- Vi tar tillvara olikhet och mångfald.
- Alla ska behandlas likvärdigt

Kvalitet i fokus

Sigtuna kommun bedriver sin verksamhet med ett förhållningssätt som genom hög effektivitet och god service medverkar till ett långsiktigt hållbart samhälle.

- Vi arbetar med ständiga förändringar.
- Vi följer upp och redovisar våra resultat.
- Vi strävar efter ett helhetsperspektiv.
- Vi är möjlighetsorienterade, innovativa och långsiktiga.
- Vår kommunikation är öppen och trevlig

Uppdragsgivarens förtroende

Invånarna är våra uppdragsgivare. Genom att alltid sätta deras intressen främst, får vi invånarnas tilltro. Vårt samhällsuppdrag innebär att vi arbetar för en hållbar framtid som ger invånarna möjlighet till ett bra liv.

Olikheter berikar

Vi är övertygade om att olikheter skapar en roligare och mer dynamisk arbetsmiljö. Vi drar nytta av det när vi samarbetar, rekryterar och i vår dialog med invånare. Vi säger ja till entusiasm, nyfikenhet och öppenhet!

6.2 Äldre- och omsorgsnämndens värdegrund

Självbestämmande

Att själv få bestämma över sitt liv är en rättighet. För oss innebär det att vi respekterar den enskildes värderingar, önskemål och behov.

Detta innebär att:

- Vi sätter brukarens rätt att själv bestämma främst
- Vi arbetar alltid för att individen ska vara aktiv i sin egen genomförandeplan
- Vi frågar våra brukare om deras önskemål istället för att förutsätta
- Vi respekterar brukarens gränser

Trygghet

Att känna sig trygg är ett grundläggande behov. Vi är tydliga, begripliga och förutsägbara i kontakten med den enskilde.

Detta innebär att:

- Vi följer de rutiner vi kommit överens om
- Vi berättar vad vi kommer att göra och varför innan det sker

God kvalitet

Att säkerställa kvalitet är en fråga om hur vi utför vårt arbete. Vi tar ansvar för våra prestationer och alla möjligheter att lära oss.

Detta innebär att:

- Vi blir lite bättre för varje dag
- Vi är pålästa och insatta

Gott bemötande

Alla har en självklar rätt till ett gott bemötande. Det ska synas i våra ögon och höras i vår röst att vi vill lära känna våra brukare som människor.

Detta innebär att:

- Vi ser våra brukare som unika individer
- Vi anpassar oss efter våra brukare, inte tvärt om
- Vi är artiga och trevliga
- Vi är flexibla i det enskilda mötet

Respekt för privatliv och personlig integritet

Inom vår omsorg, värnar vi om den personliga integriteten genom att respektera den enskildes person och privatliv.

Detta innebär att:

- Vi tänker på att vi träder in i människors hem
- Vi lyssnar när våra brukare säger ifrån, ett nej är ett nej

Meningsfullhet

Vad som ger livet mening varierar från en människa till en annan. Vårt mål är att alla ska ha roligt och känna en meningsfullhet i sina liv.

Detta innebär att:

- Vi underlättar för våra brukare att odla sina intressen
- Vi tar reda på vad som gör livet meningsfullt för våra brukare
- Vi möjliggör för våra brukare att hålla kontakt med sitt sociala nätverk

Individanpassning och delaktighet

I Sigtuna kommun utgår vi från varje individs behov i vårt arbete genom dialogen med den enskilde.

Detta innebär att:

- Vi tvingar aldrig någon
- Vi pratar med våra brukare

7 Skyldighet att anmäla och avhjälpa missförhållanden – Lex Sarah¹

Var och en (varje enskild medarbetare) som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet och de insatser som genomförs är av god kvalitet.

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska genast rapportera om hon/han uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.

Rapporteringen och utredning sker enligt gällande rutin.

8 Finskt förvaltningsområde

Sigtuna kommun är sedan 2010 förvaltningsområde för finska språket. Det innebär att sverigefinnar som bor i Sigtuna kommun har rätt att använda sitt modersmål i sina muntliga och skriftliga kontakter med myndigheten. Om enskilda invånare väljer att använda finska är myndigheten skyldig att ge muntligt och vid behov skriftligt svar på finska.

Verksamheten ska verka för att det anställs medarbetare med kunskaper i finska. Sverigefinnar i Sigtuna kommun har rätt att få sin äldreomsorg helt eller delvis på finska, och kommunen ska informera invånare om deras rättigheter.

9 Vistelse- respektive bosättningskommun

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område. Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

9.1 Tillfällig vistelse i annan kommun

Bosättningskommunen har ansvar för stöd- och hjälpinsatser oavsett om personen vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Den tillfälliga vistelsekommunen kan då i vissa fall bli skyldig att bistå med utredning och verkställighet av en insats.

10 Barnperspektiv

All verksamhet som rör barn ska vila på de grundläggande bestämmelserna i gällande lagstiftning och i FN:s barnkonvention. Vid utredningar som rör barn ska barnets vilja synliggöras och utgöra del av beslutsunderlaget för att bedöma vad som är barnets bästa. Barns åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på lika villkor som för andra barn. De ska erbjudas stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder för att utöva denna rättighet.

---

¹ Bestämmelserna om Lex Sarah finns i 14 kap. 2–7 §§ och 7 kap. 6 § SoL

Barnperspektivet gäller även barn som är anhöriga, t.ex. minderåriga barn med en förälder med funktionsnedsättning/allvarlig sjukdom eller barn som är syskon till ett barn med funktionsnedsättning.

För många barn är samarbetet mellan olika kommunala enheter en förutsättning för att deras behov ska tillgodoses på bästa sätt. Ibland krävs specialkompetens och insatser från flera verksamhetsområden. Om en förälder utöver behovet av insatser som avser funktionsnedsättningen behöver stöd i sin föräldraroll ansvarar individ- och familjeomsorgen för att utreda hur behovet lämpligast kan tillgodoses.

10.1 Anmälningsskyldighet

Alla medarbetare som arbetar på uppdrag av äldre- och omsorgsnämnden omfattas av anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL. Anmälningsskyldigheten uppstår när medarbetare får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

11 Anhörigperspektiv

Det ska utöver brukarperspektiv finnas ett tydligt anhörigperspektiv i all verksamhet.

Alla i verksamheten som möter äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom, behöver ha kunskap om anhörigas speciella livsvillkor.

Äldre- och omsorgsnämnden har antagit en anhörigstrategi som gäller för all nämndens verksamhet.

En anhörig har inte med automatik rätt att t.ex. ansöka eller besluta för personens räkning. Däremot innebär anhörigperspektivet att anhöriga ska erbjudas att delta i utredningen och under genomförandet och deras synpunkter ska tas tillvara.

Biståndshandläggaren och utföraren ska fråga personen på vilket sätt hon/han önskar att anhöriga är delaktiga. Biståndshandläggaren och utföraren behöver även förvissa sig om vilka anhöriga som finns för att kunna erbjuda relevant anhörigstöd då behov av det finns.

När det framkommer att en anhörig som vårdar och stödjer personen ansöker om stöd för egen del ska biståndshandläggaren inleda en utredning gällande den personen och hennes/hans behov. Om behovet kommer fram till utföraren ska utföraren förmedla kontakt med biståndshandläggaren.

Enligt definitionen av anhörigperspektiv ska socialtjänsten:

- Samverka med anhöriga
- Erbjuda anhöriga att delta i biståndsutredning
- Ta hänsyn till anhörigas synpunkter vid biståndsbedömning och genomförande
- Utreda anhörigas behov och informera om kommunens stöd
- Hålla regelbunden kontakt och följa upp stödinsatserna
- Se till att sjukvården och socialtjänsten samverkar

11.1 Stöd till anhöriga

Den anhörige ska själv kunna avgöra hur stort ansvar hon/han vill ta i frågan om att stödja, vårda eller bistå en närstående. (Se 16.4.4.1.2 *Tillgodosett på annat sätt*) Anhöriga som vill stödja, hjälpa eller vårda en närstående ska erbjudas olika former av stöd. Stödinsatserna ska vara av förebyggande och hälsofrämjande karaktär för att bidra till att bevara och främja den anhöriges hälsa. Stödet ska så långt som det är möjligt, planeras och genomföras i samråd med den anhörige och dennes närstående. Stödet ska vara flexibelt och av god kvalitet och vara till nytta för både den anhörige och hennes/hans närstående. Stödet ska också leda till att den anhörige kan känna trygghet och få bibehållen eller ökad livskvalitet.

Insatserna ska utformas så att det underlättar för den anhörige både fysiskt, psykiskt och socialt. Anhöriga ska mötas med respekt och erkännande och deras kunskap och kompetens ska tas tillvara.

Stöd till anhöriga kan ges både utan och med individuellt biståndsbeslut.

11.1.1 Bistånd till den närstående

Likaväl som det är frivilligt att ge vård och stöd till en närstående, är det frivilligt att ta emot sådant stöd. Den närstående som får eller kan få stöd från en anhörig har alltid rätt att ansöka om och få prövat sin rätt till bistånd såväl när det gäller långvariga som tillfälliga behov.

Vid tillfällen då en anhörig, som normalt vårdar, inte kan, vill eller orkar ge omsorg och vård till sin närstående, kan den som har vård- och omsorgsbehovet ansöka om bistånd.

Bistånd prövas i förhållande till den som behöver insatsen. Det innebär att i de fall det rör sig om en ansökan om alternativt omhändertagande av den närstående (såsom avlösning i hemmet, biståndsprövad dagverksamhet eller korttidsplats) ska ansökan prövas som ett bistånd till den närstående som behöver vården/omsorgen på samma sätt som normalt sker för dessa insatser.

Den som ska ta del av insatsen måste ansöka själv, eller samtycka om någon annan gör anmälan om behovet. Det är dock angeläget att vid utformning av insatsen beakta hela livssituationen och även den närståendes nätverk. Biståndet ska utformas på ett sådant sätt att det långsiktigt underlättar för den anhörige att fortsätta att ge det stöd hon/han vill och kan.

12 Jämställdhetsperspektiv

I biståndsbedömningen och genomförandet av insatser ska verksamheten genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Äldreomsorgen i Sigtuna kommun ska fungera likvärdigt för alla invånare oavsett kön. Det kan t.ex. handla om att makars gemensamma ansvar för hemmet bedöms utan hänsyn till vilket kön den hjälpsökande maken har.

13 Förebyggande och stöd utan individuellt biståndsbeslut

13.1 Anhörigkonsulenter

Kommunens anhörigkonsulenter kan ge stöd i form av enskilda samtal och information om samhällets stöd. Dessutom leder anhörigkonsulenterna anhöriggrupper samt ordnar föreläsningar och informationsträffar i relevanta ämnen.

Anhörigvårdarkort

Det går också att få ett anhörigvårdarkort. Anhörigvårdarkortet ska fungera som en trygghet både för personen som ger stöd och hjälp och för den som är beroende av hjälpen. Kortet ska kunna förvaras intill ID-handling/körkort och innehåller kontaktuppgifter till kontaktpersoner i fall den anhörige drabbas av akut sjukdom.

13.2 Mötesplatser/Träffpunkter

På kommunens träffpunkter, Café Vänpunkten och Café Träffpunkten., finns möjlighet att få en stunds samvaro, dricka kaffe eller delta i någon aktivitet. Vid vissa aktiviteter serveras mat och dryck till självkostnadspris. Träffpunkterna drivs i samverkan mellan Föreningen för väntjänst, Anhörigföreningen och Sigtuna kommun.

13.3 Frivilliga och volontärer

Frivilliga eller volontärer som verkar ideellt kan i vissa fall vara ett komplement till kommunens insatser, som exempel kan nämnas Föreningen för väntjänst och Anhörigföreningen.

13.4 Fixarjouren

Fixarjouren hjälper pensionärer med enklare tjänster i hemmet. Detta för att minska risken för fallskador. För att fixarjouren ska kunna hjälpa till måste personen bo i Sigtuna kommun och tjänsterna får inte ta för lång tid eller kräva specialkompetens (t.ex. VVS-, el- eller måleriarbeten).

14 Kvalitetsval inom hemtjänsten

Kvalitetsval har införts inom hemtjänstens serviceinsatser i Sigtuna kommun. Det innebär att brukaren, inom de ramar som anges av biståndsbeslutet, kan välja hur insatserna ska genomföras. Brukaren ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp ska ges. Det ska exempelvis vara möjligt för brukaren att dela upp den beviljade tiden så att underhållsstädning utförs varje eller varannan vecka istället för var tredje vecka.

Brukaren har rätt att, utifrån dagsform och önskemål, få stöd och hjälp med andra insatser än de som finns beskrivna i den upprättade genomförandeplanen. Dessa insatser ska vara tjänster eller uppgifter som en person utan funktionsnedsättning normalt kan utföra själv. Uppgifter som trädgårds- eller fastighetsskötsel ingår inte

och inte heller uppgifter som i övrigt kräver särskild fackkunskap inom andra yrkesområden.

I de fall brukaren väljer att få hjälp som inte beskrivits i genomförandeplanen ska detta noggrant beskrivas i den sociala journalen så att insatserna kan följas upp och utvärderas i förhållande till de mål som upprättats i samband med beslut. Avgift tas ut på samma sätt som för övrigt hemtjänst.

15 Valfärdsteknologi inom äldreomsorgen

Valfärdsteknologi innebär vård och omsorg för äldre och funktionshindrade med stöd av teknik. Möjlighet för brukaren att välja att få sitt behov tillgodosett med hjälp av teknologi ger möjlighet till ökad självständighet, integritet och egenmakt.

Tjänster av valfärdsteknologi kan vara ett bistånd enligt SoL eller ett personligt förskrivet hjälpmedel enligt HSL (på särskilt boende). I Sigtuna kommun är det även möjligt att hyra trygghetslarm utan biståndsbeslut.

Brukaren ska ges möjlighet att välja på att få hjälp av äldreomsorgens medarbetare eller genom valfärdsteknologi, eller en kombination av båda.

Exempel på valfärdsteknologi inom äldreomsorgen är trygghetslarm.

16 Biståndshandläggning

16.1 Sammanfattande principer i biståndshandläggningen

- Personen är ansvarig för sitt liv och för sina beslut. Det innebär att personen i första hand har ett ansvar att själv försöka tillgodose sina behov.
- Personen har rätt till bistånd från kommunen när hon/han inte själv kan tillgodose sina behov och när de inte kan tillgodoses på annat sätt. Samhället/socialtjänsten har en skyldighet att erbjuda stöd och hjälp när personen uttömt sina egna möjligheter.
- Biståndet ska utformas så att det stärker personens möjligheter att leva ett självständigt liv.
- Handläggningen ska ge underlag för en helhetsbedömning av personens situation och behov. Sociala, fysiska, psykiska, medicinska och existentiella behov ska vägas in.
- Personens önskemål ska så långt det är möjligt tillmötesgå. Som ett led i att öka inflytandet för brukaren har äldre- och omsorgsnämnden infört kvalitetsval inom hemtjänstens serviceinsatser. Utredningen ska genomföras i samråd med personen. När rätt till bistånd föreligger ska personen ha möjlighet att påverka utformningen av insatserna inom ramen för biståndsbeslutet.
- Plats på särskilt boende erbjuds när biståndsbehovet inte kan tillgodoses i ordinärt boende.
Hemtjänst, och andra kompletterande insatser är grunden för äldreomsorgen. Även om behoven skulle kunna tillgodoses i ordinärt boende kan plats inom

särskilt boende erbjudas om det annars skulle krävas omfattande insatser från hemtjänsten.

- Personen har rätt till kvarboende såväl i det egna hemmet (ordinärt boende), som inom särskilt boende.
En flyttning kan aldrig tvingas fram. Då en person har flyttat till ett särskilt boende ska samma rätt till kvarboende finnas där som i ordinärt boende. Detta gäller även när vårdbehoven blir större. Medarbetaren ska kunna flyttas till den vårdbehövande i stället för tvärtom.
I vissa fall, främst vid svår demenssjukdom, är trots allt vårdbehovet sådant att helt annan vård behövs. Då ska diskussion om annat lämpligt boende tas upp med personen och hennes/hans närstående.
När personens behov av hjälp i ordinärt boende överstiger 150 timmar per månad ska biståndshandläggaren initiera diskussion med personen om särskilt boende.
- Personer från andra kommuner ska behandlas likadant som kommuninvånarna.
Personer från andra kommuner med stora vårdbehov har enligt SoL rätt att oavsett anledning flytta till Sigtuna kommun, om de önskar. Bedömning av rätten till bistånd och biståndets utformning görs enligt samma riktlinjer som gäller för kommuninvånarna.
Prova-på-plats riktar sig till kommuninvånare.
- I samband med att bistånd beviljas för insats som omfattas av valfrihetssystem (LOV) ska biståndshandläggaren ge neutral information om vilka utförare personen kan välja mellan.

16.2 Handläggningstid

Ett ärende ska avgöras omgående när biståndshandläggaren har fått tillräckligt underlag för att kunna fatta ett beslut.

Under förutsättning att ansökan är komplett med nödvändiga underlag ska den maximala handläggningstiden vara:

Insatser i ordinärt boende	– 3 veckor
Särskilt boende	– 3 månader
Insatser i särskilt boende	– 3 månader

16.3 Aktualisera

Ett behov av äldreomsorg kan aktualiseras på flera olika sätt. Det kan t.ex. röra sig om anmälningar från närstående och andra eller ansökningar från personen.

16.4 Utredda

16.4.1 Hantera ansökan

Det finns inga begränsningar i vad personen kan ansöka om. Personen har alltid rätt att få sin ansökan individuellt behovsprövad. Information ska ges om rätten att ansöka om det stöd och hjälp som personen anser sig ha behov av för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Om personen har behov av information och vägledning ska det erbjudas. Informationsplikten omfattar allt från handläggningsprocess till genomförande. Förutom det innebär den t.ex. att informera om hur olika behov kan tillgodoses, dels av kommunen dels av privata aktörer (exempelvis RUT-tjänster).

Ansökan eller rådgivande samtal

Handläggaren måste alltid göra klart för sig om en kontakt med en enskild person rör sig om en ansökan eller ett rådgivande samtal. Om det inte är uppenbart måste handläggaren diskutera med personen för att få klarhet. Om det ändå är oklart om det rör sig om en ansökan om bistånd eller om en allmän förfrågan, ska det tolkas till personens fördel.

Former för ansökan

Ansökningar kan göras muntligt men det är lämpligt att ansökningar om mer omfattande insatser görs skriftligen för att undanröja risk för missförstånd. Handläggningen ska garantera god rättssäkerhet. Det innebär att det som inte klart kan sägas vara allmänna önskemål ska betraktas som en del av ansökan om bistånd.

Vad får handläggaren göra inom ramen för utredningen

Socialtjänstens insatser bygger på frivillighet. Personens självbestämmande och integritet ska beaktas. En utredning ska genomföras med personens samtycke. Handläggaren får inte ta kontakt med andra för att hämta in uppgifter utan personens samtycke. Utredningen ska normalt inledas inom en vecka från det äldre- och omsorgsnämnden fått kännedom om uppgifterna. Utredningen ska genomföras så skyndsamt som möjligt med hänsyn till de omständigheter som är aktuella i ärendet.

Önskemål om utformning av biståndet

Personen har ingen laglig rätt att bestämma utformningen av biståndet. Hon/han har dock alltid rätt att framlägga sina önskemål och upplevda behov i en ansökan och få dem prövade.

När ska utredning inte inledas

Om det redan från början står klart att någon åtgärd inte kommer att vidtas, exempelvis om personen inte vill ansöka om bistånd, ska ingen utredning göras. Inget ärende uppkommer.

16.4.2 Inhämta fakta

Det är biståndshandläggarens ansvar att tillsammans med personen förtydliga ansökan så att båda parter är överens om vad ansökan gäller.

Utredningen av personens behov ska vara tillräcklig men inte mer omfattande än vad som krävs. Den ska vara sammanhållen oavsett omfattning, dvs. inte olika utredningar och utredningsmodeller för olika typer av insatser.

Förutom personens egen beskrivning av sin situation är det viktigt att i utredningen ta hänsyn till dels anhörigperspektivet, dels barnperspektivet.

16.4.3 Dokumentation

Vad som kommit fram i utredningen, och som har betydelse för ett ärendes avgörande, ska dokumenteras. Personen har rätt att ta del av utredningen och övrig dokumentation i personakten.

En fullständig och korrekt dokumentation är viktig av flera skäl:

- För att beslutet ska grundas på rätt uppgifter
- För att personen ska kunna ta del av uppgifterna
- Som underlag för vård- och behandlingsplaneringen
- Som utgångspunkt för uppföljning och kvalitetsarbete

Dokumentationen är även viktig för de anställdas rättssäkerhet och för tillsynsmyndigheternas behov.

16.4.4 Bedöma behov

16.4.4.1.1 Individuell bedömning

Bistånd för livsföringen i övrigt kan beviljas den som p.g.a. sjukdom, fysisk, psykisk och/eller social funktionsnedsättning eller annan orsak har behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen. Bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och stödet behövs för att tillförsäkra personen en skälig levnadsnivå. Vid bedömningen tas hänsyn till möjliga hjälpmedel samt bostadsanpassning.

Hemtjänst kan beviljas för att tillgodose personens behov dag, kväll och natt. Det är alltid personens individuella behov och förhållanden som ska bedömas och ligga till grund för beslut om stöd och hjälp samt för genomförandet av hemtjänsten.

Omfattning och frekvens av stöd ska alltid bedömas individuellt, riktlinjerna är en vägledning i bedömningen.

Den individuella bedömningen ska ta ställning till om personens behov kan tillgodoses med tillgänglig välfärdsteknologi. I sådant fall ska personen få information om detta. Personens ekonomi påverkar inte rätten till bistånd inom äldreomsorgen. Det kan finnas behov av beslut om kortvarigt bistånd om det är komplicerat att klarlägga behoven och en längre handläggningstid krävs.

16.4.4.1.2 Tillgodosett på annat sätt

Vid den individuella bedömningen ska hänsyn tas till om personen delar hushåll med någon. Enligt äktenskapsbalken ska makar fördela utgifter och sysslor mellan sig. Det får anses normalt och rimligt att sammanlevande personer tar ett gemensamt ansvar för det gemensamma hemmet och att den som har förmåga att utföra de arbetsinsatser som krävs för hemmets skötsel bistår den som saknar förmågan. Att frivilligorganisationer kan erbjuda vissa former av stöd ska inte påverka personens rätt till bistånd.

16.4.4.1.2.1 MAKARS ANSVAR FÖR VARANDRA²

Makar har ett gemensamt ansvar för ekonomi och skötsel av hem och barn t.ex. städning, tvätt och inköp.

Anhörigvård är ett frivilligt åtagande för den anhörige. Varje anhörigsituation är unik och utgångspunkten är att en anhörig själv avgör hur stort ansvar hon/han vill ta för att vårda, bistå, stödja en närstående när det gäller omvårdnad.

Kommunen kan därför inte avslå en ansökan om hemtjänst med hänvisning till att den anhörige kan tillgodose omvårdnadsbehovet.³ Om makarna hellre vill tillgodose

---

² 1 kap. och 6 kap. Äktenskapsbalken

omvårdnadsbehovet tillsammans så ska det vara möjligt att bevilja hemtjänst till sådana serviceinsatser som makarna har ett gemensamt ansvar för.

16.4.4.1.2.2 FRIVILLIGORGANISATIONER

Frivilliga eller volontärer som verkar ideellt kan i vissa fall vara ett komplement till kommunens insatser. Kommunen kan t.ex. inte neka bistånd med hänvisning till att personen kan vända sig till frivilligorganisation för att få hjälp med ledsagning.⁴

16.4.4.1.3 Skälig levnadsnivå

Brukaren ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå finns inte definierat i SoL eller förarbeten. Det finns inte heller mycket rättspraxis att utgå från. Exempelen nedan utgår från den praxis som finns och är ett riktmärke för vad skälig levnadsnivå innebär i Sigtuna kommun. En individuell prövning av vad skälig levnadsnivå innebär för personen ska göras i varje enskilt fall.

Inköp av dagligvaror som utförs av äldreomsorgen sker i normalfallet en gång per vecka från den för utföraren lämpligaste affären med fullgott sortiment. I de fall personen kan och vill vara med kan det vara ett alternativ till promenad som insats.

Sigtuna kommun har en *måltidspolicy* (bil X) som ska genomsyra verksamheten på särskilt boende.

Strykning av kläder är delar i den praktiska skötseln av ett hem och ingår i begreppet hemtjänst.

Snöskottning, trädgårdsskötsel, biltvätt, renovering och liknande är inte en hemtjänstinsats, eller en annan liknande tjänst enligt 8 kap. 2 § SoL, som socialtjänsten kan ta ut avgift för. Sådana tjänster ska alltså normalt bekostas av personen och ingår därmed inte i skälig levnadsnivå.

Städning av bostaden innefattar i normalfallet ”underhållsstädning” av en normalstor bostad (kök, vardagsrum, sovrum och hygienutrymme) var tredje vecka. Vid behov ingår avfrostning av kyl/frys, rengöring av spis/ugn, hantering av sopor/återvinning och hjälp med fönsterputsning och gardinuppsättning en gång per år på tid som är lämplig för brukaren och utföraren.

Att ta hand om *husdjur* är i första hand ett ansvar för personen. I undantagsfall kan hjälp med husdjur ges under en övergångsperiod om tre veckor, samt vid behov innefatta stöd för att hitta annan lösning.

16.4.4.1.3.1 PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING (UNDER 65 ÅR)

Vid bedömningen av skälig levnadsnivå för en person med långvarig eller bestående funktionsnedsättning, som inte beror på naturligt åldrande, kan man inte utan vidare likställa detta med vad som anses vara skäligt vid tillfälligt eller kortvarigt behov av bistånd. Det är viktigt att bedöma varaktigheten i samband med att man bedömer vad som är skälig levnadsnivå enligt SoL för en person med funktionsnedsättning.

Det finns personer med varaktiga funktionsnedsättningar som inte tillhör LSS personkrets, eller har behov av annat stöd än vad som kan erbjudas enligt 9 § LSS. Man ska i dessa fall väga in att SoL anger att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och vara delaktiga i samhällslivet. Detta förutsätter att

---

³ Prop. 2005/06:115 s. 156, DS 2008:18 s. 19 ff, Regeringsrätten mål nr 4775-1983

⁴ RÅ 2007 ref. 43

personen har tillgång till ett samordnat och anpassat stöd med syfte att stärka personens möjligheter att leva ett självständigt liv.

Den individuella bedömningen ska alltid göras utifrån vad som bedöms vara en normal livssituation för personer i motsvarande ålder.

Bedömningen ska svara på frågorna:

- Finns det ett behov?
- Kan behovet tillgodoses på annat sätt än genom att bevilja äldreomsorg?
- Har personen behov av äldreomsorg för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå?

16.4.5 Formulera mål

De insatser som beviljas inom äldreomsorgen ska leda till att målet för biståndet uppfylls.

För att komma fram till målen kan följande frågeställningar användas:

- Vad vill du att stöd och hjälp ska leda till?
- Vad är det som ska bli annorlunda?
- Vad är viktigt för dig?
- Varför vill du ha stöd och hjälp?
- Hur var det tidigare?
- Hur är det nu?
- Hur vill du att det ska vara?
- Hur skulle en dag/vecka se ut utan problem och bekymmer?
- Hur kan du komma närmare en sådan dag/vecka?
- Hur kan hemtjänsten hjälpa dig?

16.5 Bedömning av tid

Biståndshandläggaren ska uppskatta tidsåtgången för att tillgodose brukarens behov. Hur biståndshandläggaren kommit fram till tidsåtgången ska dokumenteras i journalen eller på separat dokument som sparas i personakten. Om det efterfrågas ska brukaren, utföraren eller kollega kunna ta del av hur tidsåtgången beräknats. Biståndstiden för serviceinsatser beräknas tills vidare utifrån de schabloner för olika insatser som finns och justeras utifrån individuella förhållanden.

För att det ska vara möjligt för brukaren att nyttja kvalitetsval för serviceinsatser ska brukaren informeras om den tid som beräknats för serviceinsatser. Informationen sker enligt gällande rutin.

16.6 Besluta

Det är inte möjligt att bevilja personen bistånd som hon/han inte har ansökt om. Det finns formella krav på hur beslutet utformas. All information behöver inte vara med i beslutsmeningen men ska framgå av beslutet.

Kvalitetsval inom hemtjänstens serviceinsatser har införts för att brukaren ska få ökat inflytande över vilka insatser som ska utföras inom ramen för den biståndsbedömda tiden. Det ska vara möjligt för brukaren att avstå från insatser för att istället få något annat i liknande omfattning som leder till att målet med det beviljade biståndet uppfylls.

Alla beslut inom äldreomsorgen ska utformas så att det framgår vad personen ansökt om och om personen fått sin ansökan beviljad. Avseende ledsagning och avlösarservice ska det också framgå hur många timmar per period som beviljats. Beslutet ska hänvisa till de behov och den målsättning som finns beskrivna i beslutsunderlaget och som personen ska få ta del av.

Beslutsunderlaget och beslutet anger ramarna för brukarens stöd och hjälp. Beslut ska tas när utredningen är klar. Detta gäller även om beslutet inte kan verkställas vid den tidpunkten. Beslutet ska skriftligen meddelas personen. Beslutet ska vara tydligt och ska liksom utredningen utformas så att personen har möjlighet att förstå innehållet.

I beslutet ska brukaren informeras om att hon/han förfogar över tiden för serviceinsatser och kan välja hur biståndet ska genomföras. Hur biståndet ska genomföras kommer brukaren överens med utföraren om i genomförandeplanen.

Formella krav på beslutmening

- Vad ansökan gäller
- Om beslutet innebär bifall eller avslag på ansökan
- Vad som beviljas
- Enligt vilket lagrum beslutet fattas
- Om beslutet innehåller några förbehåll, t.ex. begränsning i tid

Beslutsmotivering

- Utformas så att den enskilde kan bedöma sina möjligheter att få ändring av ett beslut om avslag i förvaltningsrätten
- Det som avgjort det enskilda ärendet och inte en generell formulering som överlämnar till den enskilde att tolka vad som avses

16.6.1 Avslagsbeslut

Om beslutet inte är identiskt med ansökan ska personen få del av utredning och beslutsförslag före beslut och ges möjlighet att yttra sig (kommunicering). Om personen sökt om bistånd tills vidare och beslutet innehåller en begränsning i tid så är det att anse som ett avslagsbeslut.

Avslagsbeslut, såväl vid helt avslag som vid delavslag, ska motiveras. Ett avslagsbeslut ska alltid följas av information om hur man överklagar.

16.7 Utforma uppdrag

Handläggaren för över information till utföraren om bl.a. vilka bedömda och avsedda funktionstillstånd samt övergripande mål som beslutad insats ska tillgodose.

Det kan uppstå situationer när brukaren inte vill att viss information ska lämnas till den som ska genomföra insatsen, trots att äldre- och omsorgsnämnden bedömer att den behövs för att insatsen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Sådana önskemål från individen ska tillgodoses så långt som möjligt utifrån gällande reglering.

Dokumentation utifrån IBIC av bedömt och avsett funktionstillstånd för de livsområden som omfattas av beslutet samt insatsens inriktning ingår i den information som förs över till utföraren. För att ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt ska bli verkligt i hela individprocessen behöver kvalitetssäkring och uppföljning ingå i uppdraget.

Det innebär att beställningen behöver innehålla begäran om återkoppling av uppgifter om bl.a. frekvens, när på dygnet och om insatsen ska ske vardag eller helgdag.

Det är viktigt att individen, beställaren och utföraren får en gemensam bild över vilka insatser som ska genomföras, deras omfattning och hur de är fördelade över dygnet. Överenskommelsen behöver också innehålla återrapportering från utföraren om insatsen är genomförd enligt planering eller ej.

17 Genomföra uppdrag

Utföraren ansvarar för att genomföra de uppdrag som ges i uppdragsbeskrivningen.

17.1 Sammanfattande principer i genomförande

Beskrivning av de olika stöd- och hjälpformer som finns under respektive livsområde i kapitel 19.

- Biståndsinsatserna ska stödja de målsättningar som uttalats i lagstiftningen, kommunfullmäktiges inriktningsmål, i äldre- och omsorgsnämndens mål och äldreomsorgsplanen samt biståndsbeslutet.
- Såväl äldre personer som deras anhöriga anser ofta att brist på trygghet och brist på socialt innehåll i vardagen är skäl för flyttning till särskilt boende. Det finns goda förutsättningar att ge stöd och trygghet även i vanligt boende. Det ställer dock särskilda krav på de insatser som ges. Det räcker inte att verksamheten anser att tryggheten är god. Det är viktigt att vara lyhörd för synpunkter från personen och dennes anhöriga och vid behov anpassa insatserna, så att alla kan känna trygghet. En god information anpassad till målgruppen kan bidra till känslan av trygghet liksom att känna att man kan påverka den hjälp man får. Att träffa samma medarbetare, få veta när något ändras och att kunna få kontakt med rätt person när man behöver är också viktigt.
- Den som har behov av vård och stöd i sin dagliga livsföring har samma behov av sociala kontakter och meningsfull tillvaro som andra. Om meningsfullheten saknas hjälper inte ett gott materiellt omhändertagande. Det är inte självklart att socialtjänsten ska eller kan svara för att tillgodose det behovet, men det är en

viktig uppgift att förmedla kontakter och att på olika sätt underlätta initiativ och önskemål.

- I vissa fall kan det gå fortare att göra något för personen än att uppmuntra egna försök. Det är då viktigt att alltid ha den individuella målsättningen i fokus. I de fall personen genom träning kan uppnå bättre hälsa eller större välbefinnande eller behålla sin förmåga ska detta vara avgörande vid val av arbetsmetoder.
- Det är alltid personens individuella behov och förhållanden som ska bedömas och ligga till grund för beslut om insatser och utformningen av dem. Riktlinjerna tjänar bara som vägledning.

17.2 Beslut ska verkställas inom rimlig tid

Utgångspunkten är att beslut ska verkställas omgående.

Äldre- och omsorgsnämnden är skyldig att anmäla de beslut som inte verkställts inom tre månader (från beslutsdatum eller avbrott i verkställigheten) till IVO. Ansvarig utförare ska anmäla ej verkställda beslut till myndighetsgruppen som ansvarar för rapporteringen till IVO. Beslut som tidigare har rapporterats som ej verkställt ska rapporteras till IVO när det faktiskt verkställs. Ansvarig utförare ansvarar för att rapportera verkställighet till myndighetsgruppen.

17.3 Genomförandeplan

Utförare ska inom 14 dagar från start av uppdraget upprätta en genomförandeplan tillsammans med personen och/eller legal ställföreträdare. Ansvarig biståndshandläggare ska ha tillgång till en kopia av planen beställarenheten inom den tiden. Genomförandeplaner ska revideras vid behov och minst en gång per år.

18 Följa upp beviljat bistånd och genomförande

Till utförarens uppgifter hör inte bara att genomföra insatser utan också att följa upp insatser för att säkerställa att personen får beviljade insatser utförda enligt nämndens beslut och gällande författningar. Åtgärder som vidtas i detta syfte ska dokumenteras. Det innebär bl.a. bestämmelser som ställer krav på nämndens och utförarens ansvar för uppföljning.

I IBIC följer utföraren kontinuerligt upp tillsammans med individen hur och när insatsen bäst genomförs och reviderar planeringen. Enligt planering eller vid behov följer utföraren även upp individuella delmål och övergripande mål. När stödet samtidigt avser avlösning till den person som vårdar eller stödjer närstående är det lämpligt att med samtycke från individen såväl planera som följa upp tillsammans med den som vårdar eller stödjer en närstående.

Äldre- och omsorgsnämnden har en skyldighet att säkerställa att individen får beviljade insatser utförda med god kvalitet. Uppföljningssamtalet är ett forum där individen ges möjlighet att vara delaktig, komma till tals och att påverka sin situation.

En grund i det systematiska arbetet är att följa upp hur individens situation har förändrats från första kontakten till att den avslutas. Det innebär att löpande strukturerat beskriva individens resurser, problem, behov, insatser, resultat och

uppfattning om kvalitet samt att vid behov vidta åtgärder. När strukturerad dokumentation används på samma sätt för flera personer ger det också förutsättningar att sammanställa uppgifter på gruppnivå för att utveckla och förbättra verksamheten.

Uppföljning är inte en del av handläggningsprocessen. Handläggning avslutas med ett beslut och uppföljning sker under pågående insats. Uppföljning kan ibland leda fram till behov av ny utredning.

Det är viktigt att skilja mellan uppföljning och omprövning. Omprövning är nödvändigt om en myndighet finner att ett beslut som den har fattat är uppenbart oriktigt p.g.a. nya omständigheter eller av någon annan anledning. Då ska myndigheten ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Det finns alltså en skyldighet att ompröva och ändra ett beslut om det är uppenbart oriktigt enligt 27 § FL [18].

I ”Individens behov i centrum (IBIC) ingår uppföljning av resultat, måluppfyllelse och individens uppfattning av kvalitet. Uppföljning av resultat innebär att på nytt inhämta uppgifter från individen och ev. andra. Uppföljningen avser de livsområden som omfattades av tidigare beslut om insatser. När handläggaren bedömt individens nya funktionstillstånd, resultatet, så kan det jämföras med det tidigare avsedda funktionstillståndet, varpå måluppfyllelsen kan värderas. I processteget följa upp ingår att samtala med individen om upplevelsen av kvalitet på insatsen, t.ex. bemötandet, integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning. Samtalet kan också omfatta frågor om hur insatserna påverkat individens möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden, ha en aktiv och meningsfull tillvaro samt gemenskap med andra. Samtalet om individens upplevelse av kvalitet kan ge underlag för värdering av måluppfyllelse för de aktuella övergripande målen. När insatser även riktar sig till personer som vårdar eller stödjer en närstående är det värdefullt att även fråga efter deras uppfattning.

Hur ofta uppföljning behöver ske avgörs från fall till fall. Det beror dels på hur livssituationen ser ut för individen och dels individens behov av stöd. Komplexa och omfattande behov ställer större krav på regelbunden uppföljning.

18.1 Uppföljning efter vårdplanering

Om brukaren efter vistelse på sjukhus återvänt till ordinärt boende med hemtjänst ska beslutet följas upp av biståndshandläggare och enhetschef inom hemtjänsten inom 14 dagar från hemkomsten.

19 Vägledning vid bedömning av bistånd inom äldreomsorgen

Nedan beskrivs exempel på behovsområden som på olika sätt kan tillgodoses genom hemtjänstens insatser. Livsområden och begrepp utgår från det nationella fackspråket ICF som är en del av IBIC.

19.1 Vägledning vid utformning och tidsbedömning av vissa insatser i hemtjänsten

19.1.1 Lärande och tillämpa kunskap

När personen har begränsningar gällande att lösa problem och fatta beslut kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- När personen har begränsningar i att lösa problem och fatta beslut kan det innebära att personen har svårigheter att företräda sig själv. Biståndshandläggaren och enhetschef för hemtjänsten har då ansvar att anmäla behov av god man/förvaltare till överförmyndarnämnden.

19.1.2 Allmänna uppgifter och krav

När personen har begränsningar gällande att genomföra dagliga rutiner eller att hantera stress och andra psykologiska krav kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att strukturera vardagen
- Stöd och/eller hjälp för att fullfölja dagliga rutiner

19.1.3 Kommunikation

När personen har begränsningar gällande kommunikation i exempelvis tal eller skrift kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behovet.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att öppna och läsa post
- Stöd och/eller hjälp att kommunicera med andra
- Stöd och/eller hjälp att kommunicera via telefon eller annan teknik

19.1.4 Förflyttning

När personen har begränsningar gällande att ändra kroppsställning eller att förflytta sig från en plats till en annan kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behovet.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp för att förflytta sig inom bostaden
- Stöd och/eller hjälp för att promenera eller att ta sig till träffpunkt, bibliotek, affär m.m.

Ledsagning

Vid behov av stöd och hjälp för att exempelvis motverka social isolering och underlätta för personen att klara vardagslivet, umgås med vänner, delta i kultur- och andra intresseaktiviteter ska personen informeras om möjligheten att ansöka om ledsagning.

Det finns ingen begränsning i hur många timmar per månad personen kan beviljas ledsagning, det är det individuella behovet som är grunden för handläggarens bedömning. Ledsagning beviljas normalt upp till sex timmar per månad. Tiden följs upp som avvikelse vid månadsredovisningen.

Ledsagning i samband med landstingsbesök

Den som inte klarar av egna landstingsbesök trots landstingets insats i form av sjukresa med extra service kan beviljas ledsagning för landstingsbesök.

19.1.5 Personlig vård

När personen har begränsningar gällande att tvätta sig, klä sig, äta och dricka eller sköta sin egen hälsa kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behovet.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att sköta personlig hygien
- Stöd och/eller hjälp att ta på och av kläder
- Stöd och/eller hjälp med att gå på toaletten
- Stöd och/eller hjälp med att äta/dricka
- Stöd och/eller hjälp med att ta mediciner (egenvård)
- Stöd och/eller hjälp att sköta sin hälsa

Egenvård

När personen har eget ansvar för sin medicinerings kan äldreomsorgen, inom ramen för biståndsbeslutet om egenvård, påminna eller hjälpa till med det som personen inte själv klarar av i den praktiska hanteringen.

Det innebär att omsorgspersonalen kan bistå med hjälp vid läkemedelshantering på samma sätt som man bistår med andra sysslor, som personen inte klarar av att utföra. Det är legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal som kan besluta om att en hälso- och sjukvårdsuppgift under vissa rådande omständigheter kan utföras som egenvård.

19.1.6 Hemliv

När personen har begränsningar i att genomföra husliga och dagliga sysslor och uppgifter kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behovet.

Att skaffa varor och tjänster

När personen har begränsningar gällande att skaffa varor och tjänster kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behovet.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att planera vad som behöver inhandlas
- Stöd och/eller hjälp att beställa varor via internet eller på annat sätt och ev. hantering av levererade varor
- Hjälps genom att omsorgspersonal handlar dagligvaror
- Stöd för att gå till affär och stöd av omsorgspersonal i samband med inköpen

I de fall brukaren inte kan delta i inköpet av dagligvaror så utförs det av äldreomsorgen i normalfallet en gång per vecka från den för utföraren lämpligaste affären med fullgott sortiment.

Inköp på apotek och systembolag

Det ska normalt vara möjligt för personer som får hjälp av äldreomsorgen med sina inköp att vid vissa tillfällen få hjälp även med om inköp från Systembolaget samt inköp av receptfria mediciner, som kan användas för icke medicinskt bruk. Om omsorgspersonalen får uppfattningen att ett missbruk föreligger ska enhetschef/biståndshandläggare kontaktas för bedömning av situationen. Systembolagets personal nekar personer som är uppenbart påverkade att handla. Motsvarande hållning ska tillämpas från omsorgspersonalens sida.

Om personen inte själv kan hämta ut sitt *receptförskrivna läkemedel och varor* finns olika alternativ:

- Personen beställer sina mediciner via något av kommunens apotek och får dem hemskickade direkt till brevlådan. För att kunna handla receptbelagda mediciner på nätet krävs e-legitimation.
- Personen utfärdar en fullmakt för annan privatperson att beställa och hämta ut receptförskrivna läkemedel.

Dosexpedition av läkemedel är ett hjälpmedel för de som inte klarar sin läkemedelshantering. Systemet innebär att personen får sina läkemedel uppdelade i små påsar, en för varje dostillfälle, vanligen för två veckor i taget. Dospåsar och beställda originalförpackningar levereras från dosleverantören till lokalt apotek/apoteksombud eller direkt till särskilt boende.

Att bereda måltider

När personen har begränsningar i att planera, organisera, laga och servera enkla och sammansatta måltider kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behoven.

Sigtuna kommun har en måltidspolicy som i punkter beskriver ”Att äta ska vara en trevlig upplevelse med god mat”. Punkterna som finns angivna är Guldkanter, Aptit, Kvalitet och Omsorgsmåltid och ska genomföra verksamheten på särskilt boende.

Stöd för att bereda måltider kan erbjudas i olika former.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att planera och tillaga enklare måltider
- Stöd och/eller hjälp i delmoment för att tillaga sammansatta måltider
- Stöd och/eller hjälp för att servera måltider
- Stöd och/eller hjälp att beställa färdiglagad matportion
- Hjälp med att leverera färdiglagad matportion

I de fall personen inte kan/vill vara delaktig i beredande av måltider kan färdiglagade matlådor beviljas som bistånd. Behovet ska då omfatta minst fyra av veckans sju dagar.

Hushållsarbete

Om personen har begränsningar i att hålla rent hemmet, tvätta kläder eller avlägsna avfall kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att städa bostaden eller delar av bostaden
- Stöd och/eller hjälp att frosta av kyl/frys, rengöra spis/ugn
- Stöd och/eller hjälp att hantera sopor och återvinning
- Stöd och/eller hjälp att tvätta och stryka kläder.

- Stöd och/eller hjälp att klara enklare klädvård (ex. sy i knappar eller enklare lagningar)

Städning omfattar normalt att kök, vardagsrum, sovrum och hygienutrymme underhållsstädas var tredje vecka.

Vid behov ingår avfrostning av kyl/frys, rengöring av spis/ugn, hantering av sopor/återvinning samt hjälp med fönsterputsning och gardinuppsättning (i de rum som omfattas av städning) en gång per år på tid som är lämplig för hemtjänsten och personen.

Se även 14 Kvalitetsval inom hemtjänsten

För *storstädning*, *sanering* och *flyttstädning* hänvisas till privata aktörer på marknaden. Kostnad för sanering av bostad bekostas i normalfallet av personen. Om personen inte har ekonomiska möjligheter att betala för sanering finns möjlighet att ansöka om försörjningsstöd. När behov av sanering uppstått är det av vikt att vid bedömning av personens behov ta hänsyn till begränsningar gällande att genomföra dagliga rutiner eller att hantera stress och andra psykologiska krav och erbjuda personen relevant stöd.

För att möjliggöra personens flytt till annan bostad kan omsorgspersonalen vara behjälpliga med att organisera flytten, kontakta flyttfirma m.m. För hjälp med att packa ner tillhörigheter m.m. inför flytten hänvisas till privata aktörer som erbjuder tjänsterna.

För *trädgårdsarbete*, att *röja snö och sanda vid halka* eller *utföra tekniskt underhåll och reparationer* på lägenheten/fastigheten hänvisas till privata aktörer som erbjuder tjänsterna.

19.1.7 Mellanmänskliga interaktioner och relationer

När personen har begränsningar i att bibehålla familjerelationer eller skapa formella eller informella relationer kan stöd och hjälp erbjudas i olika former för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att hålla kontakt med familj och vänner
- Uppmuntran för att ta kontakt med familj och vänner
- Stöd och/eller hjälp att skapa nya kontakter

Kontaktperson

När personen saknar anhöriga och andra sociala kontakter kan kontaktperson beviljas. Normal omfattning är en träff per vecka.

19.1.8 Viktiga livsområden (utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv)

Området handlar om att engagera sig och utföra sådana uppgifter och handlingar som krävs vid utbildning, arbete, anställning och ekonomiska transaktioner.

Grundläggande ekonomiska transaktioner

När personen har begränsningar i att utföra ekonomiska transaktioner kan stöd och hjälp i olika former erbjudas för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- Hjälp att ta ut kontanter.
Om personen har behov av hjälp att ta ut kontanter ska han/hon i första hand få

hjälp till bank eller bankomat för att själv göra uttag. Om personen inte kan följa med kan undantagsvis två omsorgspersonal tillsammans genomföra uttaget och överlämna kontanterna till personen. Detta ska bara ske i avvaktan på en bättre lösning

19.1.9 Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv

När personen har begränsningar i att engagera sig i ett socialt liv utanför familjen kan stöd och hjälp i olika former erbjudas för att tillgodose behoven.

Exempelvis:

- Stöd och/eller hjälp att ta kontakt med exempelvis förening, träffpunkter för äldre eller för att utöva religion eller andlighet.
- Stöd och/eller hjälp att uppleva kultur eller annan fritidsaktivitet
- Stöd och/eller hjälp att delta i politiska val

19.1.10 Känsla av trygghet

Känsla av trygghet kan, för många personer, öka genom utformningen av det stöd och hjälp som ges, exempelvis genom en hög personkontinuitet och att ge personen självbestämmande och inflytande över sin situation.

För att öka personens känsla av trygghet kan stöd och hjälp i olika former erbjudas.

Exempelvis:

- Tillsyn av medarbetare
- Möjlighet att samtala med omsorgspersonal via telefon eller annan teknik.
- Möjlighet att samtala vid besök av omsorgspersonal
- Stöd och/eller hjälp att kontakta anhöriga/vänner

Trygghetslarm

Trygghetslarm är möjligt att hyra av kommunen utan biståndsbeslut.

Om personen inte vill hyra trygghetslarm kan det beviljas i syfte att öka tryggheten för personen. Trygghetslarm kan också beviljas för att öka trygghetskänslan för personens närstående.

Trygghetslarm är en tjänst för att komma i kontakt med medarbetare (hjälp) vid oförutsedda situationer.

Insats i form av vak i livet slut

Ingen ska behöva dö ensam.

19.1.11 Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer den enskilde och personliga relationer

Området handlar exempelvis om anhörigas behov av stöd och avlastning eller annat som har stor betydelse för personen.

Anhöriga

Anhöriga har i många fall en betydande påverkan på personens livskvalitet och välbefinnande. För att anhöriga ska ges förutsättningar att vara ett personligt stöd för personen ska biståndshandläggare och utförare utgå från ett anhörigperspektiv.

Se 11 *Anhörigperspektiv*

Husdjur

Att ta hand om husdjur är i första hand ett ansvar för brukaren. I undantagsfall kan hjälp med husdjur ges under en övergångsperiod om tre veckor, samt vid behov innefatta stöd för att hitta en annan lösning.

Om brukaren till stora delar klarar att själv ta hand om sitt husdjur bör stöd och hjälp kunna ges för enstaka uppgifter även under längre perioder.

19.2 Vägledning vid utformning av övriga insatser i ordinärt boende

19.2.1 Avlösning av anhörig i hemmet

Som en del av flexibelt stöd till anhöriga erbjuds bistånd i form av avlösning av anhörig i hemmet.

Avlösning ska vara flexibel, lättillgänglig och av god kvalitet. Den anhörige kan behöva avlösning på olika tider av dygnet vardag såväl som helgdag. Avlösning i hemmet kan beviljas som insats vid enstaka tillfällen eller med ett visst antal timmar per månad (rambeslut) och därefter användas när behov av avlösning uppkommer.

Avlösning i hemmet kan beviljas när den närstående har ett stort omvårdnadsbehov och/eller stort behov av tillsyn och det är uppenbart att den anhörige är tungt belastad och har svårt att lämna sitt hem utan att annan person är hos den närstående.

Avlösningen är avgiftsfri upp till tolv timmar per månad. Därutöver tillämpas ordinarie hemtjänsttaxa.

19.2.2 Korttidsplats

Beslut om korttidsplats ska vara tidsbestämt. Målet för vistelsen ska vara klart definierat och beskrivet. Ett uppdrag ska formuleras till den enhet som tillhandahåller korttidsplatsen.

Korttidsplats är ofta ett komplement till hemtjänst eller en form av anhörigstöd. I andra fall kan korttidsplats vara en länk mellan olika vård- och boendeformer.

Korttidsplats kan erbjudas

- När personen efter vistelse på sjukhus behöver utredas med avseende på möjlighet att återgå till ordinärt boende.
- När personen har ett tillfälligt ökat omvårdnadsbehov.
- När anhörig endast orkar åta sig en del av vårduppgiften (korttidsplats med regelbundna intervaller).
- När anhörig av akuta skäl behöver lösas av.
- Som en möjlighet till avlastning för anhöriga.

19.3 Prova-på-plats

Att flytta till särskilt boende är ett stort steg i livet. Det kan vara svårt att föreställa sig vad det skulle innebära. Därför finns det möjlighet för den som har behov av särskilt boende att få prova på det under en period av tre veckor. Under den perioden betalar inte brukaren någon hyra på det särskilda boendet.

19.4 Vägledning vid utformning av bistånd i form av särskilt boende

Särskilt boende kan beviljas när någon har omfattande och varaktiga omvårdnadsbehov och inte längre förmår bo kvar i ordinärt boende och behålla en skälig levnadsnivå. Särskilt boende kan också beviljas personer som inte längre kan få behovet av omsorg, trygghet och säkerhet tillgodosett i det egna hemmet trots de insatser som kommunen kan erbjuda i hemmet.

För de flesta innebär en flyttning till särskilt boende inskränkningar i det normala livet. Det är därför viktigt att överväga, och när det är möjligt också praktiskt pröva, andra insatser före beslut om särskilt boende. Hemtjänst samt kombinationer av hemtjänst och andra insatser såsom trygghetslarm, dagverksamheter och korttidsplats kan användas individuellt och flexibelt och kan i många fall erbjuda högre livskvalitet än en flyttning till särskilt boende. Det särskilda boendets resurser kan behövas, då behoven vid en helhetsbedömning konstaterats vara omfattande och stora personalinsatser krävs.

Bedömningen av personens behov av ett särskilt boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där personens situation och möjligheter sammanvägs med sociala, fysiska, medicinska, psykiska och existentiella behov.

Biståndsbeslutet har sin utgångspunkt i personens behov vid ansökningstillfället. Det faktum att personens hälsotillstånd kan komma att försämrats i framtiden ska inte påskynda beviljande av särskilt boende.

Normalt ska man efter inflyttning på särskilt boende kunna bo kvar till livets slut, men brukarens omvårdnadsbehov kan ibland nödvändiggöra byte till annan boendeform.

Då personer med psykiatrisk diagnos eller pågående missbruk ansöker om särskilt boende ska den enskilda personens förutsättningar prövas och överläggningar ske mellan ansvariga inom respektive verksamhetsgren. Därefter fattas beslut om lämplig biståndsform.

19.4.1 Särskilt boende för somatisk vård

I särskilt boende för somatisk vård erbjuds trygghet, ett säkert socialt och medicinskt omhändertagande och möjligheter till umgänge med andra människor.

Verksamhetens utformning ska möjliggöra självständighet och bevarad integritet.

19.4.2 Särskilt boende för personer med demenssjukdom

Personer med demenssjukdom som förlorat det mesta av sin rörelseförmåga och sitt tal kan få plats i särskilt boende för somatisk vård; demenssjuka i tidigare stadier av sjukdomen beviljas i första hand plats i särskilt boende för personer med demenssjukdom.

Särskilt boende med demensinriktning är avsedd för personer med demenssjukdomar. För att kunna erbjudas plats på särskilt boende med demensinriktning ska personen, förutom att uppfylla kriterierna för omvårdnadsboende, ha en demensdiagnos och symtom som kräver speciellt riktad omvårdnad.

19.4.3 Personer yngre än 65 år

För personer yngre än 65 år, eller med behov av boendeform för speciella diagnosgrupper, kan annan vårdgivare än Sigtuna kommun i vissa fall erbjudas, förutsatt att lokala alternativ befunnits otillräckliga.

19.4.4 Personer med brist i nuvarande bostad

Rätten till bistånd i form av plats inom särskilt boende ska prövas utifrån behovet av särskilt boende. Behov av en mera ändamålsenlig bostad ska lösas på annat sätt. Om den sökande inte har ett sådant biståndsbehov att särskilt boende kan bli aktuellt, hänvisas och vägleds han/hon till den normala bostadsmarknaden. Om det kan finnas behov av bostadsanpassning förmedlas kontakt för bedömning.

19.4.5 Parboende – rätten att åldras tillsammans

Makar som varaktigt har bott tillsammans har rätt att fortsätta att bo tillsammans även när den ena av dem har behov av särskilt boende. Personen som inte har behov av särskilt boende blir då medboende i samma lägenhet.

Det är personen som beviljats särskilt boende som kan ansöka om att maken/makan ska ha möjlighet att flytta med. En förutsättning för makarnas sammanboende är dock att de är överens om det, införstådda med vad det innebär och att boende i särskilt boende alltid är ett frivilligt val.

För biståndshandläggaren är det viktigt att noga utreda makarnas vilja och inställning. Biståndshandläggaren ska informera paret om vad som gäller när den som beviljats särskilt boende inte längre har behov av insatsen.

Om endast den ena av makarna vill sammanbo finns det inga förutsättningar för att bevilja parboende.

Uppföljning

Riktlinjerna revideras en gång årligen.